

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

SOCIALMEDICIN • MILJÖVÅRD • HANDIKAPPFRÅGOR

En ny miljövårdsartikel
av Sture Wahlström på
sid 5

Ett intressant förslag till
miljöguide med ett nytt
symbolsystem har man
lagt fram i Örebro. Pre-
sentation på sid 12—13

Bildkryss på sid 17

Dokumentnovellen
på sid 18—19

nr 4 1971
april
pris 2:—

KVALITETSVINST

ALLT FÖR
LOTTERIET
OCH BINGON
UNDER ETT TAK

Tel.: 08/84 91 40
Hornsgatan 81
Box 170 46
104 62 STOCKHOLM 17

Ett bra sätt att skaffa eget hem i Stor-Stockholm.

Börja spara i Stockholms Sparbank nu. Då kan du få eget hem inom rimlig tid och till vettigt pris genom Stockholms Sparbanks bostadsstiftelse Ekkronan. Du kan varje år välja bland många olika hustyper i över 15 områden inom Stor-Stockholm. Även fritidstomter.

På Sveavägen 13–15 (från Konserthuset räknat det andra höghuset i Hötorgs-city) hittar du vår bostadsutställning. Här kan du i lugn och ro gå omkring och studera ritningar, modeller av villaområden, kalkyler och bilder.

Kommer du in på något av våra 49 kontor, eller skickar in kupongen, så får du information om hur du blir bostadssparare i Stockholms Sparbank.

Till Stockholms Sparbank, Marknadsavdelningen, Box 16318, 10326 Stockholm 16.
Sänd mig information om Ekkronans hus.

Namn: .....

Adress: .....

Postnummer: .....

Postadress: .....

STOCKHOLMS SPARBANK
1821–1971, 150 år ung

Status

Organ för Riksförbundet
för Hjärt- och Lungsjuka

nr 4/1971 årgång 34

Ansvarig utgivare: Einar Hiller
Redaktör: Erik Ransemar

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm C
Postadress: Box 3196,
103 63 Stockholm 3
Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24
Postgiro: 95 00 11

Tryckeri:

Axlings Bok- & Tidskriftstryckeri,
Södertälje

Annonsspriser:

Omslagets sista sida ..... kr 600:—
1/1 sida = 180 x 260 mm ..... " 500:—
1/2 sida = 180 x 130 mm ..... " 275:—
1/4 sida = 90 x 130 mm ..... " 150:—
1/8 sida = 90 x 65 mm ..... " 100:—
Färgannonser 25 % illägg.

Prenumerationspris:
Helår 20:—, halvår 11:—

Innehåll:

Probs	4
Vi vill ha ren luft, rent vatten, giftfria livsmedel	5
Fastan som påtryckningsmedel	8
Har samer en maktfunktion ..	9
I väntan på att knopparna skall brista	10
Intressant förslag till miljö- guide med nytt symbolsystem i Örebro	12
Nya förslag till bättre och säk- rare arbetsmiljö	14
De "äldre" får företräde vid ny- anställningar?	15
Vi måste ompröva värdesätt- ningen av arbetet	16
Status bildkryss	17
Dokumentnovellen	18
RHL-information	20

Omslagsbilden: Foto-Hernried

Tvång eller utveckling?

Två fenomen möter de som är "äldre" och de som är "handikappade". De har svårare att finna arbeten som passar dem vid rationaliseringar och strukturförändringar inom företagen och de har svårare att få arbeten på nytt vid företagsnedläggelser och vid arbetslöshet. Vi möter denna utveckling skarpt markerad i mitten på 60-talet. Arbetsvårdsstatistiken ger oss klara indikationer på att 1967 markerar ett gränsår. Från 1967 har svårigheterna för personer med olika former av handikapp att få arbete på öppna marknaden på nytt igen efter en sjukdom, skada eller annan bortovaro från arbetsmarknaden en tid blivit lika stora för alla oavsett handikappets art och grad. Den enda kompensationsmekanismen tycks vara en god yrkesutbildning.

Handikapp och ålder har blivit synonyma begrepp i denna utvecklingsprocess. Begreppet "ålder" tycks också tendera att mer och mer förskjutas mot lägre åldrar. 45-årsåldern har blivit en riskålder.

Det är därför helt följdriktigt att den arbetsgrupp inom inrikesdepartementet som arbetat med att finna förslag som kan förbättra den "äldre arbetskraftens" ställning på arbetsmarknaden — som alltså också är den "handikappade arbetskraftens" problem — fastnat för 45 år som begynnelseålder för det ökade uppsägnings-skydd som man mycket försiktigt startar med.

Det som vi nu måste analysera är vad detta lagförslag — om det nu går igenom i riksdagen i oförändrat skick — kommer att få för konsekvenser för de handikappade. Vi vet alltså att problemen inte bara är identiska utan också speglar samma fenomen: att man idag mäter arbetskraften och de arbetande med en hårdare måttstock än någonsin tidigare. Vi vet också att Arbetsgivareföreningen riktat mycket skarp kritik mot förslaget. Arbetsgivareföreningen anser t o m att lagen inte kommer att skapa nya arbeten åt de "äldre friställda" i någon nämnvärd utsträckning.

Vi kan alltså vänta oss ett motstånd och en hårdare attityd från de företags sida som följer arbetsgivareföreningens signaler. Arbetsgivareföreningen tror att de gamla metoderna med "aktivt samarbete mellan företagen, de anställda, arbetsmarknadens organisationer och myndigheterna" är tillräckliga. Vad man främst vänder sig emot är att företagen enligt förslaget skall kunna tvingas anställa dem som arbetsförmedlingen anvisar. Det är ett avsteg från den "fria arbetsmarknaden", anser man.

Nu är det väl inte någon som tror att det kommer att hända så mycket tvång i verkligheten. Man har uttryckt sig så försiktigt i förslaget att ett företag med skickliga experters hjälp, nu som alltid, torde kunna klara sig undan en tvångssituation. Det är principen och följdverkningarna som man tydligen är mest rädd för.

Lagförslaget markerar inte någon polarisering. Fenomenen är tillräckligt klart iakttagbara och lagförslaget markerar nu som alltid bara en kodifiering av "praxis". Ibland kallas sådan lagstiftning för reformverksamhet.

Erik Ransemar

Probs

OM HANDIKAPPADES SAMLEVNADSFÖRFRÅGOR

SVCR (Svenska Centralkommittén för Rehabilitering) har fr o m 1/1—31/12 1971 anställt socionom Inger Nordqvist som sekreterare, sammankallande och verkställande i en av SVCR tillsatt arbetsgrupp för fortsatt utveckling av handikappades samlevnadsfrågor.

SVCR:s tidigare uppdrag åt socionom Inger Nordqvist har varit: att våren 1969 organisera och leda det första nordiska symposiet om rörelsehindrades samlevnadsfrågor i SVCR:s regi (ref. bla i Socialmedicinsk tidskrift 1969: 10), att sammanställa skrift nr 14 i SVCR:s skriftserie "Samlevnad — rörelsehindrades villkor" utkommen aug. 1970 samt bla att färdigställa litteraturförteckning om samlevnad och attityder — allmänt och speciellt för vissa handikappgrupper.

Arbetsgrupper, som för övrigt består av fil. lic. Maj-Briht Bergström-Walan, fil. mag. Bengt Lindqvist, docent Per-Olov Lundberg samt kanslichef Linnéa Gardeström skall framlägga konkreta förslag för uppföljning och penetrering av samlevnadsfrågor rörande rörelsehindrade och andra grupper av handikappade. Vidare skall gruppen verka för information till olika målgrupper dvs berörda personalgrupper, handikappade och deras anhöriga, och närmare utreda hur denna information skall spridas. För att kunna ge faktainformation och därigenom minska vanföreställningar och okunighet om rörelsehindrades och andra handikappgruppers möjlighet och rätt till sexuell samlevnad, krävs fortsatt inventering av publicerade undersökningar inom ämnesområdet.

Arbetsgruppen välkomnar alla förslag och synpunkter utifrån på information och informationsmaterial om handikappades samlevnadsfrågor tel. 08/87 01 70 fru Nordqvist.

ARBETARNA VID SKYDDADE VERKSTÄDER ORGANISERAS I FLERA FACKFÖRBUND

Äntligen har man inom svensk fackföreningsrörelse bestämt sig för hur den fackliga strukturen skall vara på "skyddade" verkstäder.

Personer sysselsatta vid skyddade verkstäder ska i fortsättningen tillhöra det fackförbund, inom vars verksamhetsområde verkstaden sorterar. *Beslut härom har fattats av LO:s landssekretariat, som därmed löst en länge diskuterad organisationsfråga.* Kommunal har hittills varit avtalsslutande part för dem som arbetar vid skyddade verkstäder. Det rekommendationsavtal förbundet nu har med Kommun- och Landstingsförbunden bör gemensamt övertas av de förbund, som får medlemmar vid de skyddade verkstäderna.

Den här organisationsfrågan har utretts inom *LO:s organisationskommitté*, som prövat en rad alternativ, innan den kom fram till det som nu fastställts av sekretariatet. Sålunda har man varit inne på tanken om bildandet av ett särskilt fackförbund, och ett annat alternativ har varit verkstadsklubbar anslutna till de fackliga centralorganisationerna.

Den lösning man nu stannat för innebär, att *alla anställda* vid en och samma verkstad *ska tillhöra det industriförbundet, inom vars verksamhetsområde den huvudsakliga delen av de anställda arbetar.* Därmed blir avgifter och medlemsbestämmelser lika för alla, exempelvis anslutning till arbetslöshetskassa.

De förbund, som får medlemmar på de skyddade verkstäderna, ska vardera utse en funktionär, som ska ingå i en *samarbetsgrupp*. Ordförande i gruppen blir *en funktionär, som LO avdelar för att särskilt handlägga frågor rörande skyddade verkstäder.* Samarbetskommittén ska biträda vid förhandlingar och avtalstolkning och hjälpa till att samordna anställnings- och arbetsförhållandena.

Lokalt blir det *förbundets avdelningar, som ska klara organisationsarbetet, bilda verkstadsklubbar och bistå dessa i deras arbete.*

Eftersom det kan betraktas som en gemensam facklig uppgift att organisera arbetstagarna på skyddade verkstäder och upprätta avtal för dem, anser landsekretariatet att rörelsen solidariskt ska stå för de kostnader, som kan

vara förenade med detta arbete. Man räknar med att avgiftsbetalningen blir ojämn, och att man på den vägen inte får täckning för vad det fackliga arbetet bland denna arbetstagargrupp kostar. Utöver personella insatser från LO:s sida kommer därför vissa ekonomiska bidrag att lämnas de förbund, som berörs av beslutet.

"HANDIKAPPNORMER" ÄVEN FÖR ARBETSLOKALER

F n gäller enligt bestämmelse i byggnadsstadgan att offentliga byggnader skall utformas så att de blir tillgängliga för personer med handikapp. Med stöd av denna bestämmelse har statens planverk utfärdat föreskrifter och anvisningar om handikappvänlig utformning av offentliga byggnader, de sk handikappnormerna. Nu föreslås sådan ändring i bestämmelsen att handikappnormerna kan göras tillämpliga också på arbetslokaler, tex fabriker och kontor. Samtidigt föreslås ett förtydligande av bestämmelsen så att det blir klart att hänsyn skall tas också till syn- och hörselskadade i detta sammanhang.

NY HÖJNING AV FOLKPENSIONERNA. ETT TECKEN PÅ ATT ALLT BLIVIT DYRARE IGEN.

Det blir en ny höjning av folkpensionerna fr o m mars månad meddelar socialdepartementet. Folkpensionens årsbelopp ökar med 192 kr för ensam pensionär och med 304 kr för pensionärspar. Det innebär en höjning av månadsutbetalningen fr o m mars med omkring 16 kr för ensam pensionär och 26 kr för pensionärspar. De ökade pensionsbeloppen beror på momshöjningen. Tillsammans med pensionshöjningen i februari har folkpensionerna därmed från årsskiftet ökat med ca 40 kr per månad för ensam pensionär och med ca 64 kr per månad för pensionärspar.

**NI HAR VÄL INFÖRT
RÖKFRIA SAMMAN-
KOMSTER? TACK.**

*En miljövårdsartikel
av Sture Wahlström*

*Vi vill ha
ren luft
rent vatten
giftfria
livsmedel*

"Hög DDT-halt ger säljförbud för torsklever" löd en tidningsrubrik nyligen. Vi har vidare fått veta att spenat, som växt på allt för starkt konstgödslad jord, kan vara mer eller mindre riskabel att förtära. Detsamma gäller färdigskalad, bisulfitbehandlad potatis och oskalade äpplen, citrusfrukter m m, vilka besprutas med en mängd olika preparat, tex insektsbekämpningsmedel och mögelhindrande medel.

Först sprider vi massor av gifter i naturen, vilket leder till att frukt, grönsaker, säd, fisk och kött m m ofta redan från början härbärgerar en mängd för vår hälsa olämpliga substanser.

Sedan, när vi får dessa produkter på våra matbord, har de ytterligare tillsatts med diverse syntetiska ämnen, vilkas gifthalt varierar i betydande grad.

Hur vittutbrett är egentligen bruket av livsmedelstillsatser? Så här skriver den amerikanske forskaren William Longgood i sin bok "The Poisons in Your Food": "Praktiskt taget varenda matbit du äter har blivit behandlad med ett eller flera kemiska ämnen någonstans på vägen: färgämnen, blekmedel, emulgatorer, antioxidationsmedel, konserveringsmedel, smakämnen, smakförbättringsmedel, pH-buffertar, giftsprayer, syrningsmedel, alkaliserande medel, deodoranter, fuktningssmedel, torkmedel, gaser, utdryingssmedel, förtjockningsmedel, desinfektionsmedel, fungicider, neutralisationsmedel, konstgjorda sötmedel, medel mot sammanbakning och skumbildning, hydrolyserande medel, hydrogene-

ringsmedel, mogningsmedel, förstärkningsmedel osv.”

■ Nyligen var cyklamaterna på tapeten. De hade tidigare använts i bla läskedrycker, glass, salladssäser, pudingar, sylt, saft, marmelad, geléer och pickles. De ingick också i praktiskt taget all dietmat och i smaksatta vitaminpreparat för barn.

Eftersom omfattande experiment småningom visade att cyklamater förorsakade cancer hos möss och råttor och missbildningar hos kycklingar, förbjöds de, först i USA och därefter i Sverige och en rad andra länder.

Det är inte bara transport-, lagrings- och hållbarhetsskäl som gör att man använder tusentals olika livsmedelstillsatser. Inte heller är det enbart fabrikanternas fel. Alltför många människor ser mera till matens utseende, lukt och smak etc än till dess näringsvärde och hälsofrämjande egenskaper. Tillverkarna tillsätter därför födan kemikalier som ger nämnda effekter. Ett stycke vitt bröd till exempel kan se aptitretande ut, kännas mjukt och även smaka gott. Men vanligen bakas det av blekt vitt mjöl, som vid bearbetningen har förlorat det mesta av näringsvärdet. Man tillsätter kemikalier för att få brödet att se bra ut, smaka bra osv. Ofta tillsätts också syntetiska vitaminer, varpå varan säljs som ”berikad”.

Just på tal om bröd säger den nyss citerade Longgood: ”Det öde som drabbar ett oskyldigt vetekorn hör bättre hemma i brottets krönika än i en avhandling om livsmedel. Merparten av det vita bröd som säljs i affärerna i dag är i främsta rummet en produkt av kemiskt skarpsinne, skicklig mekanisk teknologi och listig reklam. Det utsätts för ett bombardemang av kemikalier, berövas praktiskt taget alla näringsämnen, utrustas med ett antal syntetiska vitaminer, förses med emulgator för att det skall hålla sig mjukt och sälja sedan till lättlurade folk som en förstklassig produkt. Bröd och de flesta andra bakverk som i dag finns i handeln är närmare förbundna med provröret än med naturen.”

Likadant är det med köttet vi äter. På många djur inplanterar man tabletter, som innehåller könshormoner, när de är mycket unga, och sedan underhåller man dem med syntetiska hormoner, antibiotika och andra kemiska ämnen för att de skall nå så hög vikt som möjligt. Djurens kroppar innehåller också biocider, som de tagit upp ur foder, besprutat med kemiska ämnen och gödslat med kemiska gödningsämnen. Många köttvaror, särskilt kallskuret av alla de slag, behandlas ytterligare med kemikalier för att hålla sig längre, smaka bättre och få vackrare färg.

■ Det har beräknats att vi här i landet per capita får i oss minst ett och ett halvt kilo livsmedelskemikalier av skilda slag per år, och lägger man här till vår enorma förbrukning av sprit, tobak och andra för vårt välbefinnande helt obehövligen ”stimulantia”, så ser det hela onekligen ganska dystert ut.

De som gör gällande att flertalet livsmedelstillsatser är ofarliga hänvisar ofta till att en liten mängd salt är bra för de flesta personers hälsa, men att stora mängder salt kan vara dödande. De drar härav den slutsatsen att andra kemiska ämnen också är oskadliga i små mängder. Detta kan vara sant, förutsatt att dessa andra kemikalier kan avlägsnas ur kroppen i likhet med överskott av salt och inte upplagras där som tex DDT.

Från producenthåll hävdar man energiskt att det än så länge inte finns några definitiva bevis på att de kemiska livsmedelstillsatserna skadar människor i någon alltför allvarlig grad. Men är inte detta alldeles bakvänt resonerat? Vore det inte bättre att slå fast motsatsen: att det än så länge inte finns några definitiva bevis för att dessa tillsatser *inte* skadar människor.

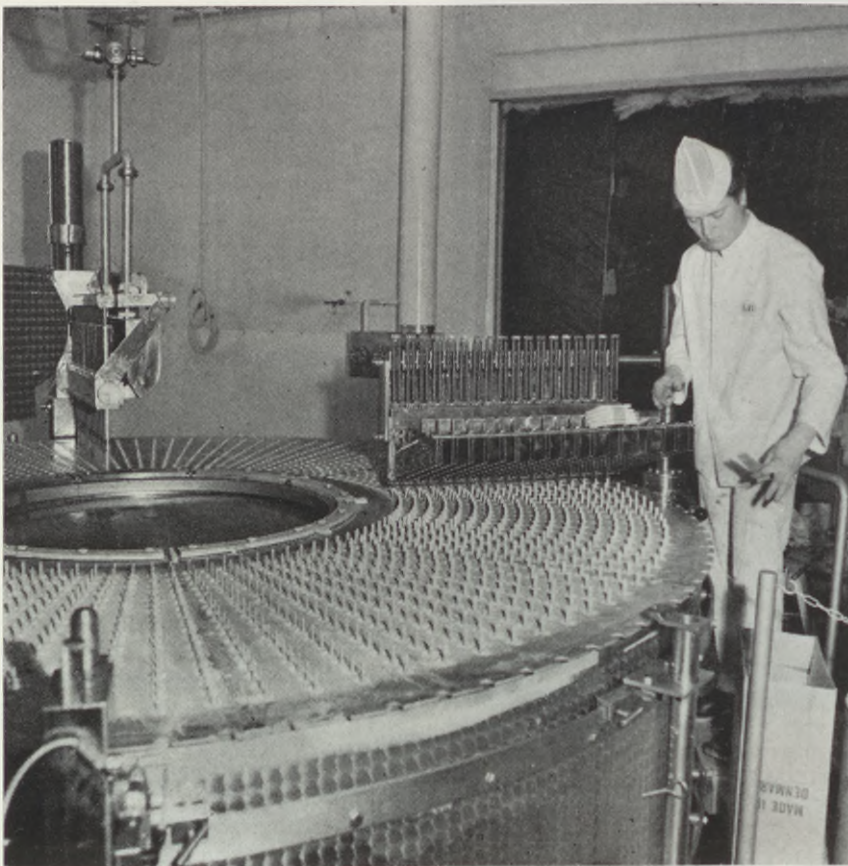
Det fanns de som redan för mycket länge sedan hävdade att det troligen var skadligt att röka. Men från den ena dagen till den andra var det inte möjligt att iakttä någon synbar förändring i hälsotillståndet, varför cigarettens försvarare tillät sig påstå att det inte alls var farligt att röka. Nu, efter decennier av erfarenhet, är det definitivt fastslaget att tobaksbruket är skadligt för hälsan. Det är orsak till lungcancer, hjärt- och magsjukdomar, cirkulationsrubbingar, nervösa besvär, impotens och många andra åkommor.

Vem kan påstå att den eller den tillsatsen i vår föda inte också har skadliga, ja, kanske katastrofala verkningar, åtminstone på lång sikt? Och vilka risker innebär alla kemikalierna tillsammansantagna?

■ Den amerikanske cancerforskaren William E. Smith skriver i en medicinsk artikel:

”Det tilltagande bruket att för olika kommersiella fördelars skull införliva en oändlig rad av biologiskt främmande molekyler med den mänskliga organismen är inte olikat att kasta in en samling skruvar och muttrar i det finaste maskineri man känner.”

Allt fler bland både forskare och lekmän drar den slutsatsen att det inte längre är fråga om huruvida de kemiska tillsatserna är skadliga eller inte.

Tidigare användes de numera förbjudna cyklamaterna vid bla glasstillverkning.

Här skördas spenat. Maskinen skär sex rader på en gång. Tyvärr har det ibland visat sig att spenat blivit giftig genom alltför kraftig konstgödsling.

Vad saken gäller är skadornas omfattning. Med doktor Edward Ryan, fd redaktör för Dental Digest, skriver: "Varje gång en naturlig substans avlägsnas ur ett födoämne och varje gång ett förfalskningsmedel tillsätts ett födoämne rubbas balansen i naturen. De kemiska och cellulära processerna i kroppens celler kan inte undgå att störas i sitt förlopp av kemisternas tillfälliga nycker."

Maurice Shils, professor i medicin vid Cornelluniversitetet, yttrade nyligen: "Tillsättandet av allt fler kemikalier till födan är en del av föroreningsproblemet. Det bör finnas utomordentligt goda skäl innan nya kemikalier får tillträde till vårt förråd av livsmedel."

■ Det finns främmande kemikalier även i det mesta av vårt dricksvatten numera, och i den jord som frambringar våra grödor formligen vimlar det av tillförda ämnen. För att inte tala om luften som vi andas. I Newsweek för den 26 januari 1970 rapporteras: "Föroreningarna i Förenta Staternas luft förlamar boskap i Florida, missfärgar hus och bilar i Lincoln i Maine, dödar barrträd 100 kilometer från Los

Angeles samt förstör orkidéer i Texas och Illinois och spenat i södra Kalifornien. Detta är ändå bara några få bland tiotusentals exempel. En del amerikaner får betala med sina liv; sådana andningssjukdomar som astma, bronkit, lungcancer och emfysem ökar med oroväckande hastighet."

Från Japan kommer liknande eller ännu mer alarmerande rapporter, och i Västeuropa blir det snabbt allt sämre beställt med både luft och vatten. Och i och med att luften och vattnet försämras blir också odlingsbetingelserna sämre, vilket i sin tur får mer eller mindre tråkiga följder för livsmedelshandlingen.

Och världens kemikalieförråd bara ökar och ökar. Kemikalier i luften, i vattnet, i jorden, i maten, i dryckerna — i allt, överallt.

Till detta kommer det enorma utbudet av mediciner (inte minst nervlugnande och smärtstillande medel). I Sverige finns fn minst 3 000 olika mediciner i bruk, och en läkare yttrade i en intervju nyligen, att varken han eller någon av hans kolleger förmådde hålla reda på dem alla. "Jag håller mig för egen del bara till ett fåtal mediciner, som jag känner till", sade han och

tillade: "Läkemedelsfabrikerna borde kanske bromsa upp sina ambitioner en smula. Detta inte minst med tanke på den fruktansvärda mängden av övriga kemikalier — i vår föda tex — som vi tvångsmatas med."

Så sant som det är sagt. Vi formligen bombarderas med kemikalier från alla tänkbara håll, och detta måste oundvikligen leda till icke önskvärda kemiska kollisioner i den mänskliga organismen.

■ Visserligen påstås människan vara den mest anpassningsbara av alla levande varelser, men därmed är ju inte sagt att hon kan tåla och uthärda vad som helst hur länge som helst.

Kanske når vi förr eller senare fram till ett globalt uppvaknande och därmed ett beslut att rädda vad räddas kan. Gordon Rattray Taylor säger i sitt livligt uppmärksammade verk "Domedagsboken":

"Om människan misslyckas, kommer det åtminstone inte att finnas något kvar som kan säga åt henne: 'Vad var det jag sa.'"

Foto sid 5: Claes Wahlström

Fastan som politiskt påtryckningsmedel

Hur gammal fastan såsom påtryckningsmedel är, torde vara svårt ange. Att hungra är en askes- och reningsmetod i flera religioner, att matvägra i protest gör de flesta barn ibland. Att vägra föda och att demonstrera sin svält har av kommentatorer till ickevåldsfilosofins kampmetoder — av vilka Gandhi uppfunnit de flesta — ansetts som en subtil metod därför att den så lätt inbjuder till identifikation, skriver ERLAND DAHM i denna artikel om fasta som påtryckningsmedel.

Gandhi experimenterade med olika sorters fasta under hela sin politiska verksamhet och har kommenterat motiven i sina verk. Som i "Satyagraha i Sydafrika" där han bekämpande segregation mot färgade under 20 år, och började använda "fängelset som kampmetod". Tillsammans med indiska anhängare som fängslats under en ohörksamhetskampanj, tillämpade de hungerstrejk 1906 som protest. Själv anser han dem som pionjärer.

De etiska normer för insats i gruppkonflikter som kan spåras ur Gandhis Sydafrikaperiod, är tre: 1. Kampen skall gälla en sak — icke riktas mot person. 2: Försök övertala genom självpåtagat lidande. Dvs: innan man söker utöva påtryckning mot sin motpart skall ickevåldsanhängaren (satyagrahin) söka övertala a) genom resonerande (genom argument) b) genom lidande. Lidandet kan vara orsakat av motståndaren, våld i någon form, eller självvållat. Dit hör t ex fasta, men även mer dramatiskt vädjande steg såsom självstympning, självmord, självbränning. Det självpåtagna lidandet avser att bryta genom det rationella försvar varje opponent har mot att bli övertalad — en slags chockbehandling. Beredvilligheten att lida för en sak demonstrerar enligt Gandhi djup övertygelse, dramatiserar engagemangets allvar och avvärjer misstankar om kverulans — detta krav på en satuagrahi verkar samtidigt som ett rekryteringsåll inom rörelsen, i det att endast per-

soner med stark självdisciplin och djup övertygelse om budskapets moraliska tyngd utsatte sig för "övertalning genom självpåtagat lidande." 3: Medlen för ickevåldskamp bör vara förenliga med målet som eftersträvas.

Under frigörelsekampen i Indien 1918—1947 företog Gandhi flera politiska fastor. Såsom karismatisk folkledare erhöll han ibland sina ingivelser i dröm — så tex en av sina första fastor i Indien — för att ena strejkande textilarbetare som var inbördes splittrade, hotade han att fasta. Då fabrikschefen Sarabhai, som han var personligen vän med, vägrade gå med på de strejkandes krav, fastade Gandhi tills arbetsgivaren gav sig.

Innan satyagrahis gick till direkt aktion föregicks denna oftast av "renande" fasta av deltagarna — en ritual som hade rötter i den hidu-religiösa miljöns askestraditioner-föreställningar om bramacharya, dvs kontroll över sinna för att göra människan i stånd uppnå förening med brahman, och i sin yttersta form omfatta moksha, mystisk försjunkenhet i brahmanatman, världssjälens, ungefär. Bramacharyalöfte var bland de obligatoriska åtta löfena som volontärer till ashrams, ickevåldshögskolor, måste avge. Mönstret med fasta, bön och kontemplation före direkta ickevåldsktioner, återkommer sedan hos Gandhispecialisten Martin Luther King. En sida av Gandhis

karismatiska begåvning var att han kunde appellera till analfabeter och intellektuella genom att återuppväcka och politiskt utnyttja religiösa föreställningar. Fasta kombinerades med en uråldrig metod: dharna, som användes av kreditorer mot debitorer och innebar att sitta ned vid opponentens dörr och förr dö än flytta sig innan målet klarats upp. Bakomliggande metafysiska risk var att den dödes själ kunde tortera motståndaren. (Ursprunget till sit-ins).

Detta var något om fastandets religiösa övertoner, men det vore att göra Gandhis klokhets — politiska slughet, sa engelsmännen — orätt att fastna vid denna detalj. En kärna i mahatmans hela livsuppfattning var att alla människor kan påverkas av en förståndig kombination övertalning och påtryckning utan våld — han erkände aldrig begreppet "fiende" utan uppfattade motståndare såsom fångar i ett orättvist system. Att använda våld vore att straffa dem för något de ej kunde hjälpa. Därför experimenterade han med former för påverkan mellan påtryckning och övertalning, på det personliga föredömet nivå och värderade högt självpåtagat lidande i fastan. Hans sju stora politiska fastor då han hotade svälta sig till döds, och var nära, riktades dels mot brittisk maktfullkomlighet i Indien, dels mot religiösa motsättningar hinduer-muslimer. Han kritiserade de fastor som bara var hungerstrejk utan noggrann förbere-

delse, och erkände om sin fasta mot fabrikschefen Sarabhai senare: "Det finns våld bakom sådan fasta." Han skriver att en fasta bör företas mot person man är på något sätt personligt knuten till, förutsatt att denne är bunden till ämnet som kampen gäller. Han påstår sig fasta... "för att reformera dem som älskade mej..." och konstaterar: "Du kan inte fasta emot en tyrann." Han använde fasta mer såsom politiskt vapen ju mer frihetskampen var koncentrerad kring hans person och följdes av världspressen, och just denna roll plågade honom. Ty så länge han innebar en viss garanti mot våldsbrott bland Indiens 400 miljoner uppgiterade massor och dessa lyssnade till mahatman, och det desto mer låg i britternas intresse att han var vid liv — desto mer våld i hans egen känsliga tolkning av begreppet, låg det i hans hot att fasta sin vilja fram. Målet för en icke-våldskamp skulle aldrig vara seger över motståndaren, utan att denne upplystes, omvändes och befriades från sin exploaterande roll i ett orättvist system. Då hans fastor ledde till (tillfälliga) politiska segrar, jublade folket men Gandhi gav uttryck för känsla av personligt nederlag i sina skrifter.

Utom hos King och USA:s medborgarrättrörelse, användes åter fastan som politiskt vapen på Västsicilien av Danilo Dolci. Gripen av armodet och svält och ett barns död i staden Trappeto, lägger sig 1952 arkitekten Dolci i det döda barnets säng och hotar att fasta till döds om hans appell till ansvariga myndigheter om hjälp mot fattigdomen inte hörsammat. Vänner i Norditalien och andra omständigheter hjälper fram aktionen i pressens ljus och till opinionens vägor.

Icke-vålds-—anhängaren och den Gandhi-influerade Dolci tvingas sedan at upprepade gånger tillgripa fasta som opinionsmedel i sitt utvecklingsarbete mot ungefär samma orättvisor som Gandhi bekämpade: analfabetism, svält, sjukdom, korruption, diskriminering och utsugning. Hans berömda "omvända strejk" 1956 då han mot myndigheternas order lät fiskare reparera en väg, föregicks av en kollektiv fasta i Trappeto av flera hundra fiskare. Han har därefter upprepade gånger övat påtryckning med ensam eller kollektiv fasta, bla mot maffian, i sin *revoluzione aperta* — "den öppna revolutionen." "Inte omstörtningen utifrån utan omvandlingen inifrån."

Har samer en maktfunktion?

Halvdan Renling om en ny debattbok

Samemakt! — det ordet har lyst från demonstrationståg och nu som titel för en debattskrift redigerad av Andres Küng. Om iakttagaren kommer att tänka på motsatsen hör den samman med samernas situation. Känslan av hopplöshet inför utvecklingen har bredd hos människor i de norra landsdelarna — från fjällen, i skogsbygderna, i kustlandet.

"Samemakt" kan ha positiv innebörd. Om inte Staten och Stora Bolognen gjorde väldiga intrång i samers näringsfång — då har samer makten att klara sina problem. Resonerar samer på det sättet?

I sin frågeställning i boken om samerna som en nationell eller en social minoritet kommer Vilhelm Aubert just till vanmaktsproblemet. Där ställer Nils Jernsletten helt enkelt frågan: "Varför vara same?"

Om olika minoritetsideologier skriver Edmund Dahlström. Minoritets-, smältdegels- och pluralistideologier skall finnas till.

Tomas Cramér tar till orda om de underprivilegerade samerna. Man kan göra det mot bakgrund av frågeställningen varför gruvarbetarna i Kiruna är världens högst betalda. Cramér ger också värdefulla erinringar om samernas rättsliga angelägenheter. Också Per Idivuoma pejar samernas juridiska rätt och det statliga förmyndandet över dem.

Författarna snuddar gång på gång vid minoritetens problem världen över — indianers och afrikaners. För ett litet land som Sverige är det ändå oklart om samerna spelar en så obetydlig ekonomisk roll som man på sina håll vill göra gällande. Just nu finns det starka påtryckningar från de makt-havande att den gamla samebyorganisationen skall upphöra och efterträdas

av mera folhemska. Överallt hänvisar man till ekonomiska orsaker. Om samekulturen tvingas att dö ut av ekonomiska orsaker i det rika landet Sverige då får man i efterhand räkna ut vad samerna inbringat till vårt land ifråga om exempelvis turistreklamvärden.

Bokens redaktör säger sig inte önska något tendensbudskap. Därför återges bla en intervju med jordbruksminister Ingemund Bengtsson. Och jordbruksministerns helt likgiltiga svar på frågorna om samernas fortsatta kulturella bestånd ger belägg för att tendenseri här hade varit på plats. Människor i regel är nog inte likgiltiga inför ett "kulturellt folk mord" som håller på att ske i vårt land.

Det var nog oturligt att Luleå-biskopen Bergkvists förslag från 1900-talets första år om särskild samisk representation i riksdagen fallit i glömska. Idag borde samisk representation också i regeringen vara en viktig angelägenhet.

Någon gång hettar det till på denna debattboks 175 sidor. Så sker i sammanhang med en tidningsartikel som skrevs av landshövdingen i Norrbottens län Ragnar Lassinanti under gruvarbetarstrejken förra året. Tidningsartikeln gick ut på att hetsa gruvarbetarna mot samerna när det gällde fritidsjakt och -fiske. Man frågar om inte paragrafen "hets mot folkgrupp" här kunde ha kommit ifråga.

Och man kan undra om inte den verkliga tendensboken om samernas situationen är på väg.

**Samemakt! Välfärd till döds
eller
kulturellt folk mord?
En debattbok
redigerad av
Andres Küng
Rabén & Sjögren**

I väntan på att knopparna skall brista

Noteringar om våren av Sture Wahlström

Upplandstrubaduren Olof Thunman skaldade för några årtionden sedan följande magnifika rader om årets tredje månad:

*Vårdagjämningen nalkas i glans, och solvagnens ekrar
gnistra på virvlande färd bland moln, som skingras
och ljusna.*

*Knoppande alar skifta i brunt och sälgen står redan
klädd i ett silverskimrande flor av duniga hängen.*

— — —
*Drivorna smält i skogarnas djup, och bäcken som
dansar*

*lustigt med växande sorl i Billingens vaknande
lider,*

*sjunger som förr var vår för träget lyssnande
tuvor*

*sången om blånande slätt, om färden till Vänern
och havet.*

Som synes är det inte Uppland skalden här sjunger om. Mars kallas visserligen sedan gammalt vårmånad, men eftersom Sverige är ett i meridianriktningen mycket avlångt land, kommer helt naturligt de första vårtecknen vid mycket olika tidpunkter i de skilda landsdelarna. Våren i Uppland är betydligt senare än våren i Västergötland, där den i sin tur är senare än i Skåne och Blekinge osv. Namnet "vårmånad" hänger huvudsakligen samman med vårdagjämningens inträdande den 21 mars, då solen står i himmelsekvatorn och dag och natt blir lika långa.

Visst kan över lag sägas att våren börjar den 21 mars, men längre än till en halv- eller trekvartssanning kommer man väl knappast med ett dylikt påstående. Våren håller sig inte med

Vårtecken	Södra Skåne (Lund)	Sthlmstrakten	Norrbottnen (Luleå)	Angermanland
Lärkans ankomst	21/2	13/3	4/4	23/4
Våren börjar ($\pm 0^\circ$)	5/3	27/3	7/4	15/4
Starens ankomst	7/3	26/3	27/3	16/4
Vildgässens ankomst	12/3	8/4	22/4	30/4
Sista snön försvinner (ungef.)	15/3	25/4	30/4	7/5
Islossning i smärre sjöar	20/3	15/4	20/5	23/5
Bofinkens ankomst	23/3	3/4	7/4	25/4
Blåsippan blommar	3/4	11/4	30/4	4/5
Tranans ankomst	8/4	15/4	22/4	27/4
Vårbruket börjar	10/4	21/4	22/5	23/5
Vitsippa blommar	11/4	27/4	11/5	30/5
Sädesärlans ankomst	12/4	15/4	19/4	27/4
Kornet sås	20/4	9/5	29/5	29/5
Potatisen sättes	29/4	24/5	3/6	3/6
Kabbelekan blommar	3/5	13/5	27/5	1/6
Hussvalans ankomst	5/5	14/5	15/5	21/5
Gullvivan blommar	7/5	27/5	11/5	7/6
Göken gal	7/5	10/5	19/5	25/5
Björklöven spricker ut	8/5	14/5	25/5	27/5
Sommaren börjar ($+10^\circ$)	15/5	24/5	4/6	4/6
Häggen blommar	19/5	26/5	6/6	15/6
Tornsvälans ankomst	24/5	24/5	1/6	5/6

något bestämt premiärdatum. Den lurar folk i Skåne lika ofta som i Stockholm, Sundsvall eller Karesuando.

För att göra det stora och mångfacetterade problemkomplex som kallas Våren lite mera överskådligt och tillgängligt för svenskar från skilda väderstreck och breddgrader, presenterar jag en liten kalender, där de olika vårtecknen för ett normalår finns ungefärligt daterade.

I klimatiskt hänseende menar meteorologerna med våren den tidrymd inom vilken dygnets medeltemperatur håller sig mellan 0 och $+10^\circ\text{C}$, och på grundval härav kan vårens längd i Ystad beräknas till genomsnittligt 77 dagar, medan den i Karesuando endast är ca 41 dagar.

Hur vartänkande vi svenskar än är i mars, känner vi oss dock knappast mera definitivt på väg ut ur kung Bores rike. Skid- och skridskotävlingar pågår ännu för fullt, och uppåt Bottenviken brukar isbarriärerna vara helt ogenomträngliga även för de kraftigaste isbrytare. Genom medetal ur en åttioårig observationsserie har man beträffande Luleå konstaterat, att is börjar lägga sig i hamnen de första dagarna i november, och helt isfri är den inte förrän omkring den 26 maj! Motsvarande data för Gävle är isläggning den 2 december och åter isfritt den 20 april. I stort sett kan man alltså säga, att is finns i norra Bottenhavet i genomsnitt 200 dagar och i södra delen ca 125 dagar.

■ Följaktligen har man inte förrän fram i april någon större anledning att tala om de "vårflodsveckor, knoppningstider", vilka enligt Karlfeldt av inga andra veckor överträffas. Visserligen kan även under denna månad, särskilt i mellersta och norra Sverige, väderleken vara obehagligt vinterliknande, men solinstrålningen ökar trots allt och värmeöverskottet går hårt åt snömassorna och sätter skogarnas sav och kåda i cirkulation. Omkring den 28 april räknar man med att den klimatiska våren skall ha nått Gällivare, medan Kiruna och Karesuando får vänta till 14—15 maj. Normalmedeltemperaturen har då överskridit nollstrecket även i de allra nordligaste trakterna av landet — dvs en halv månad efter att den första potatisen satts nere på Skånska slätten.

Den lägsta apriltemperatur som någonsin noterats i Stockholm, är -25°C den 7 april 1792, medan högsta temperaturen kunde avläsas den 29 april 1802 och löd på fantastiska $+22^\circ\text{C}$.

För hela landet torde den lägsta iakttagna apriltemperaturen vara de 32 minusgrader som avlästes i Sveg i Härjedalen 1881.

■ Först efter Valborgs- och Första majfirandet kan man säga att alla svenskar börjar tro på våren. Ätminstone den rent klimatiska. Jordbrukare, meteorologer, skalder, fiskare osv ser och känner och tycker emellertid myc-

ket olika. Den unge Bo Bergman skrev en gång — året var 1903 — följande allt annat än optimistiska rader.

*Nu kommer den grymma våren
med sol i tak och vägg.
Mina ögon rinna, och hjärnan
är tom som ett urblåst ägg.*

*Man blir ju sjuk och fördärvad
av allt detta vita ljus,
som glittrar, glänser, vaggar
och dränker ens hus.*

*Det glittrar, glänser, vaggar
som långa böljeslag,
och rockens hål och själens
står hemska i öppen dag.*

Betydligt ljusare är stämningen i Evert Taubes "Sjösalavår", där Rönnerdahl, sedan han bjudits på kaffe med dopp

*...stämmer den svenskbyggda lutan —
borta kan duga, hemma är bäst!
Barrskogen doftar och vikarna glittra,
vitsippa lyser i skuggsvala snår.
Rönnerdahl sjunger och finkarna
kvittra:*

Väkommen, härliga Sjösalavår!

Naturligtvis är det skillnad på Sjösala och Stockholm, liksom det är skillnad på tex Malmö och omgivande lantliga orter. Men infödda och inflyttade ser oftast med olika ögon — och skalder ser väl mest som skalder alltid har sett. Det lyriska registrerandet kan visserligen påverkas av både termometrar, barometrar och hygrometrar, men mest påverkas det nog av "den längtan för längtans skull" som Karlfeldt talar om.

Svenskarna är ett lyriskt släkte har det sagts. Men det har också hävdats, att vi är amerikaniserade, odrägligt materialistiska, självgoda och mera sinnade för motorer än för naturens värden.

Här skall inte göras något försök att tala om vad som är "absolut" sant eller osant i dylika påståenden. Låt oss emellertid hålla i minnet, att Sverige är ett nordligt land med lång höst och vinter. Vårens och sommars dagar är för få och därför i hög grad längtansvärda. Vintern gör oss melankoliska. Vi påstår ofta och med stor bestämdhet att vi älskar vår nordiska vinter och att vi trots allt inte vill vara den förutan. Fast inerst inne... Skulle vi inte ändå kunna tänka oss den några månader kortare! December och januari står vi förstås gärna ut med — men hur är det egentligen med februari och mars?

Intressant förslag till miljöguide med nytt symbolsystem i Örebro

Status presenterar här ett nytt förslag från Örebro som därmed tenderar att behålla platsen som en av de mest dynamiska och uppslagsrika orterna när det gäller anpassning av miljön till hadikappades krav. Kunskaper om miljöns struktur måste ju vara utgångspunkten för att kunna planera bort bristerna. Har man planerat bort bristerna har man också anpassat miljön till människorna och därmed har man upphävt begreppen handikapp och handikappad. Dit är vägen lång. Låt oss under tiden notera Örebros initiativ och uppslagsrikedom.

Ett intressant förslag till miljöguide har framlagts i Örebro. Det är stadsarkitektkontoret i samarbete med socialnämndens konsulent i handikappfrågor som framlagt en "provguide" över de södra delarna av centrum.

Den slutliga guiden skall omfatta en kartläggning av den yttre miljön, parkeringsmöjligheter vid offentliga byggnader, institutioner och övriga byggnader till vilka allmänheten har tillträde samt framkomligheten inom lokaliteterna.

FRITIDSLOKALER

A-huset
Jordgatan 6
Nr på karta: 20

Bordtennishall bv

Bowlinghall bv
Kafé o åskådarplatser

Omkl rum, bowlingbanor

Föreningsgård 1 tr

Omkl rum + bastu

Club 700
Ingång från Drottninggatan
Nr på karta: 30
Teleslinga finns

Hjalmar Bergman Teatern
Ingång från Södertorget
Tel även direkt 115518
Nr på karta: 28
Teleslinga finns

Landstingets Fritidsgård
Köpmangatan 52-54
Tel 142544
Nr på karta: 48

MEDBORGARHUSET
Drottninggatan 42
Tel vx 136100

Samlings-salar
Ingång från Södertorget
Nr på karta: 27
Teleslinga i Handskmakaren

tung ytterdörr (7,5 kp)

tung ytterdörr (7,5 kp)

till bowlingbanor
4 höga steg
smal dörr till
omklädningsrum

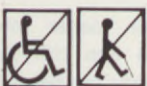
tung ytterdörr (7,5 kp)

för smala
dörrar

för tung
dörr (6,5 kp)

för tung
dörr (6 kp)

sväröppnad
dörr (3 kp)
dålig ramp utanför
ytterdörr

för tung
dörr (8,5 kp)
hiss till Klockgjutaren för
liten (85x145)

Teckenförklaring

Lokalen (entrén, hissen) uppfyller planverkets handikappnormer, en rullstolsbunden person kan ta sig fram utan hjälp av annan person.

ENTRE

- Fri dörröppning ej under 80 cm
- Höjdskillnad ej över 3 cm
- Plan yta framför dörr minsta djup 150 cm
- Fri yta vid sidan om entrédörr ej under 70 cm
- Fri och plan yta efter entrédörr minst djup 130, br 130
- Öppningstygnd ej över 2,5 kp

HISS

- Fri dörröppning ej under 80 cm
- Invändig korgarea minst 110 x 120 eller 100 x 220
- Handledare utmed hisskorgens sida på 90 cm höjd
- Manöverpanel i hiss och anropsknapp utanför hiss inom höjden 90 - 120 cm från golv

Vissa mått understiger byggnormen men erfarenhetsmässigt kan sägas att framkomligheten är möjlig genom annan persons hjälp.

ENTRE

- Fri dörröppning ej under 75 cm
- Höjdskillnad (steg) ej över 10 cm
- Öppningstygnd över 2,5 kp

HISS

- Fri dörröppning ej under 75 cm
- Invändig korgarea minst 100 x 110
- Manöverpanel i hiss el anropsknapp utanför hiss över 120 cm från golv

Vissa mått avviker väsentligt från byggnormen så att framkomligheten för person i rullstol hindras helt eller att hindren endast genom speciella åtgärder kan övervinnas.

ENTRE

- Fri dörröppning under 75 cm
- Höjdskillnad (steg) över 10 cm

HISS

- Fri dörröppning under 75 cm
- Invändig korgarea mindre än 100 x 110 cm

Person med käpp eller kryckor har utan annans hjälp tillgång till lokalen (hiss, dörrar) samma gäller givetvis också för lokal med symbolerna

ENTRE

- Fri dörröppning ej under 75 cm
- Höjdskillnad upp till 7 steg, höjd på steg ej över 14 cm djup ej under 32 cm
- Ledstång skall finnas, den skall gå 20 cm framför nedersta steget och vara av typ som man får bra tag om
- Öppningstygnder ej över 2,5 kp

HISS

- Fri dörröppning ej under 75 cm
- Invändig korgarea minst 90 x 100
- Handledare skall finnas
- Manöverpanel och anropsknapp mellan 90 - 120 cm

Framkomligheten försvåras genom hindrande omständigheter vanligen trappor

ENTRE

- Fri dörröppning ej under 70 cm
- Max 20 steg helst vilplan efter 10 steg höjd på steg ej över 14 cm, djup ej under 32 cm
- Ledstång av bra typ skall finnas

HISS

- Fri dörröppning ej under 65 cm

Framkomligheten hindras helt eller försvåras avsevärt genom olämpliga entréförhållanden, trappor.

ENTRE

- Fri dörröppning under 70 cm
- Över 20 steg, höjd på steg över 14 cm djup under 32 cm
- Ledstång av dålig typ ledstång saknas

HISS

- Fri dörröppning under 65 cm

Handikaptoalett finns

Guiden skall redovisa framkomstmöjligheterna och svårigheterna för rörelsehindrade men den kommer naturligtvis också att vara en god vägledning för alla som möter samma svårigheter som rörelsehindrade.

De byggnader institutioner och serviceanordningar som man räknar med skall tas in i guiden är bl a:

Kulturlokaler, kyrkliga lokaler, fritids- och studielokaler, expeditions- och sammanträdeslokaler för fackliga organisationer och intresseorganisationer, kommunala förvaltningar, landstingets förvaltningar, länsstyrelsen, social service, där *arbetsförmedlingen* och *arbetsvårdsexpeditionen* skall räknas in, sjukhus och vårdinstitutioner samt lokaler för läkar- och hälsovård, kommunikationer, skolor och universitetslokaler, varuhus, specialaffärer, dam- och herrfrisörer, restauranger, barer, konditorier, kaféer och hotell, idrotts- och motionslokaler samt övriga lokaler, ex apotek, banker, post, tele, polis och biografer.

Denna guide är intressant även ur den synpunkten att man kommer att pröva sig fram med ett symbolsystem istället för en uppräknings av de exakta måtten.

En guide av det här slaget är naturligtvis av stort värde även för arbetsförmedlare, yrkesvägledare och arbetsvårdare i deras arbete för att ge service till handikappade. Man bör dock inte glömma bort omskolningscentraler, arbetsvårdsinstitutioner och verkstäder för handikappade i miljöguiden.

När får vi en miljöguide av liknande slag över framkomligheten inom arbetsplatser av olika slag? Nog vore det av värde att åtminstone få en miljöguide över de större företagen på en ort? Det är egentligen en utomordentlig början i arbetet att anpassa arbetsmiljön till människans krav.

E.R.

Nya förslag för bättre och säkrare arbetsmiljö

Socialministern har lagt fram två propositioner med förslag om nya insatser för en bättre arbetsmiljö och för en ökad trygghet åt de anställda på arbetsplatserna.

I den ena propositionen föreslås nya regler av ATP-modell för yrkesskadeförsäkringens finansiering. Vidare föreslås att arbetarskyddet tillförs ökade resurser genom en särskild arbetarskyddsavgift från arbetsgivarna. I den andra propositionen läggs fram förslag om en utbyggnad av företagshälsovården, bl a genom en vidgad utbildningsverksamhet vid arbetsmedicinska institutet och genom inrättandet av en företagshälsovårdsdelegation.

Nya regler för yrkesskadeförsäkringens finansiering

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen föreslås bli finansierad enligt fördelningsmetod på samma sätt som ATP. Den nuvarande riskgraderingen av arbetsgivarnas försäkringspremier ersätts vid övergången till fördelnings-systemet med en enhetlig avgift för alla arbetsgivare. Avgiftsdebiteringen förenklas betydligt. Avgiften skall beräknas på samma avgiftsunderlag som gäller för beräkning av arbetsgivaravgifter till sjukförsäkringen. För åren 1972—74 föreslås att avgiften till yrkesskadeförsäkringen fastställs till 0,3 procent av avgiftsunderlaget. Detta motsvarar det genomsnittliga avgiftsuttaget enligt nu gällande regler. I propositionen meddelar socialministern också att det inom kort kommer att tillsättas en utredning med uppgift att göra en översyn av yrkesskadeförsäkringens förmåner och handläggningen av yrkesskadeärendena.

Särskild arbetarskyddsavgift från arbetsgivarna för bättre arbetsmiljö

I propositionen föreslås vidare att en särskild arbetarskyddsavgift skall tas ut av arbetsgivarna i anslutning till yrkesskadeförsäkringsavgiften. Arbetarskyddsavgiften skall bidra till vidgade insatser för en bättre arbetsmiljö. I samband härmed läggs fram förslag om den närmare utformningen av den arbetarskyddsfond som aviserades i årets statsverksproposition.

Genom arbetarskyddsfonden ges möjligheter till ökade insatser för forskning, utbildning och information på arbetsmiljöns område. Fonden tillskapas från den 1 januari 1972 och kommer i enlighet med en framlagd

utredning att redan första året tillföras över 20 milj. kr. Det årliga belopp som skall tillföras fonden ökar sedan i samma takt som ökningen av avgiftsunderlaget.

Fondmedlens användning och fördelning skall bestämmas av en fondstyrelse i vilken arbetsmarknadens parter skall vara representerade.

Den i propositionen föreslagna arbetarskyddsavgiften — som skall utgöra fem hundradels procent av samma avgiftsunderlag som för yrkesskadeförsäkringen — innefattar dessutom bidrag till en del av kostnaderna för arbetarskyddsverkets och arbetsmedicinska institutets verksamhet.

Såväl det nya finansieringssystemet för yrkesskadeförsäkringen som arbetarskyddsavgiften föreslås införda från den 1 januari 1972.

Utbyggnad av företagshälsovården

Som ett led i åtgärderna att förstärka arbetarskyddets resurser läggs i den andra propositionen fram förslag om en utbyggnad av företagshälsovården. Ett utbyggnadsprogram för företagshälsovårdens läkarresurser redovisas. Det innebär att antalet läkare inom företagshälsovården — uttryckt i heltidsverksamma läkare — kommer att öka från ca 200 till ca 650 under den närmaste femårsperioden.

I anslutning härtill läggs fram förslag om ökad utbildning i företagshälsovård vid arbetsmedicinska institutet. Institutets utbildningsverksamhet skall byggas ut så att den under nästa budgetår omfattar utbildning av 45 läkare, 50 ingenjörer och 60 sjuksköterskor i företagshälsovård, förutom vissa ämneskurser. Utbildningen omfattar både teoretiska och praktiska av-

snitt under sammanlagt 8 månader för läkare, 12 månader för skyddsingenjörer och 18 veckor för sjuksköterskor.

Ökade resurser för arbetsmedicinska institutet

För att genomföra utbildningsprogrammet föreslås i propositionen att arbetsmedicinska institutet får betydande resursförstärkningar. Även institutets forsknings- och utredningsverksamhet får del av resursökningarna. Institutets anslag för nästa budgetår höjs med ca 2,5 milj. kr till ca 10 milj. kr. Höjningen innefattar bl a personalförstärkningar med ett 20-tal nya tjänster.

Företagshälsovårdsdelegation inrättas

Viktiga samråds- och informationsuppgifter på företagshälsovårdens område anförtros åt en nyinrättad företagshälsovårdsdelegation, som knyts till arbetarskyddstyrelsen. Delegationen skall ha till uppgift att främja företagshälsovårdens utveckling och vara kontaktorgan i dessa frågor mellan berörda parter. Bl a gäller det möjligheterna till samordning och samverkan mellan företagshälsovården och den offentliga hälso- och sjukvården för att på bästa sätt utnyttja tillgängliga resurser. En viktig uppgift för delegationen blir att utforma närmare riktlinjer i olika frågor som sammanhänger med utbyggnaden av företagshälsovårdens läkarresurser.

Ordförande i delegationen blir generaldirektör Otto Westling i arbetarskyddstyrelsen. I övrigt kommer det i delegationen att finnas representanter för arbetsmarknadens parter, sjukvårdshuvudmännen, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmedicinska institutet.

De "äldre" får företräde vid nyanställningar?

Den äldre arbetskraftens ställning på arbetsmarknaden skall nu förbättras med stöd av nya lagar. Inrikesdepartementet har lagt fram ett förslag som bl a ger äldre arbetstagare upp till sex månaders betald uppsägningstid. Äldre arbetslösa skall också i vissa fall kunna få företräde när företag skall nyanställa personal. Det är de äldres svåra läge på arbetsmarknaden som lett fram till de föreslagna åtgärderna. Avsikten är att en proposition till riksdagen skall avges redan under våren.

En anställd som sägs upp kommer enligt förslaget att få rätt till minst två månaders betald uppsägningstid om han fyllt 45 år. Lönen beräknas på i huvudsak samma sätt som semesterlönen. För den som fyllt 50 år blir uppsägningstiden minst fyra månader och för den som fyllt 55 år minst sex månader. Arbetstagaren måste dock ha varit anställd minst tre år vid företaget för att få denna förmån.

Även vid längre tids permittering skall äldre arbetstagare skyddas mot inkomstbortfall. Om permitteringen varar mer än 14 dagar skall arbetstagare få full lön under den överskjutande tiden.

Äldre får företräde

Äldre arbetstagare som sägs upp får dessutom enligt förslaget företrädesrätt till återanställning när företaget behöver nyrekrytera folk. Denna rätt gäller sex månader efter det arbetstagaren lämnade sin anställning.

En annan viktig punkt i förslaget är att länsarbetsnämnderna skall kunna ta kontakt med företagare med minst fem anställda och undersöka om arbetsköparen kan ge de äldre bättre sysselsättningsmöjligheter. Om inte frivillig uppgörelse nås kan nämnden utfärda anvisningar om lämpliga åtgärder.

Det betonas dock att länsarbetsnämnden och AMS i första hand skall söka nå fram till samförståndslösningar. Samarbetet med de anställdas organisationer tillmäts stor betydelse.

Om arbetsköpare uppenbart nonchalerar anvisningar från AMS behövs

det i sista hand kraftigare medel för att få till stånd rättelse. Det föreslås därför att AMS skall kunna föreskriva att arbetsköparen får anställa endast sådana arbetstagare som den offentliga arbetsförmedlingen har anvisat eller godtagit för anställning hos honom. Detta är ett mycket ingripande medel, påpekas det, men måste finnas som ett yttersta korrektiv. Det bör emellertid inte användas i andra fall än då det är uppenbart att ingenting annat hjälper. Arbetsköpare som bryter mot förordnande om arbetsförmedlingstvång riskerar åtal.

Många äldre arbetslösa ett halvår

Anledningen till förslaget är att de äldres situation på arbetsmarknaden i vissa fall är mycket begymmersam. Det är bl a strukturförändringarna inom näringslivet som skapar omställningsproblem. Vid arbetslöshet är det ofta de äldre som först slås ut — och de har samtidigt svårast att få ny anställning. Äldre arbetstagare tvingas gå arbetslösa under mycket längre tid än yngre. Många arbetslösa i 55-årsåldern har varit utan arbete i mer än ett halvår. Genom längre uppsägningstider får dessa grupper större möjligheter att utan inkomstbortfall söka nytt arbete. I dag är uppsägningstiden för flertalet kollektivanställda vanligen bara fjorton dagar.

Kategoriuppdelning riskeras

Det är ofta samhället som får ta hand om äldre arbetslösa, sägs det i förslaget. Det är inte tillfredsställande att den äldre arbetskraften i ökande utsträckning sysselsätts genom samhällets försorg. Det är därför nödvändigt med omedelbara åtgärder. Annars riskerar man att det blir en kategoriuppdelning på arbetsmarknaden i en yngre, välavlönad grupp som efterfrågas av arbetsköparna och en grupp äldre, som det inte finns plats för på den öppna marknaden. Arbetsköparna måste av bl a det skälet ta på sig ett ökat ansvar för den äldre arbetskraften.

Hr Åkerlind(m) i riksdagsmotion: Professur åt Sven Bellman!

RHL:s förbundsordförande har i en rad år i riksdagen väckt motioner om att Sven Bellman borde få en professur i kärllkirurgi. I år har Allan Åkerlind, Per-Eric Ringaby och John Eriksson i Bäckmora tagit upp förslaget på nytt. Vi återger motionen i något beskuret skick.

Behovet av en professur i kärllkirurgi med den inriktning på perifera kärllskador som docent Sven Bellman särskilt tagit hand om är påtagligt och har i motioner vid tidigare riksdagar närmare motiverats. Det samhällsekonomiska värdet av att kunna rädda några hundra mäniskor årligen från amputation borde vara uppenbart för alla. Därtill kommer värdet av tex minskat personligt lidande för den enskilde patienten. Behovet av att kärllkirurgin utvecklas gör att en universitetsbefattning i ämnet är av största vikt. Amputationer som följd av kärllsjukdomar har ökat, och de sjukdomar som leder fram till sådana skador blir allt vanligare. Den speciella verksamhet som docent Bellman så framgångsrikt utövade måste få fortsätta.

Stockholms sjukvårdsförvaltning har vid olika tillfällen uttalat intresse för att bereda docent Bellman lokaler om han erhöll en professur i kärllkirurgi. Praktiska möjligheter har dock ännu inte erbjudit sig. Då det brådskar att få till stånd ökade möjligheter för de svårt kärllskadade att åter bli arbetsföra och befrias från svåra lidanden, borde möjligheter att ta emot en professur undersökas även vid andra universitet än vid Karolinska institutet.

Den praktiska sjukvården för de kärllskadade skulle bli bättre tillgodosedd om en professur i kärllkirurgi med inriktning på den perifera kärllkirurgin inrättades i anslutning till något av de stora universitetssjukhusen. Vi hemställer därför att sådana möjligheter prövas och att riksdagen måtte besluta om inrättandet av en professur utan att denna lokaliseras till något bestämt universitet.

Vi måste ompröva värdesättningen av arbetet

Vi har i några föregående nummer av Status diskuterat det "skyddade" arbetets plats i dagens samhälle. Närmast i anslutning till den ingress vi hade till Vilhelm Ekensteens artikel om de skyddade verkstäderna och socialismen i nr 2 har HEIMO TASKINEN från det finska förbundet för hjärt- och lungsjuka återkommit med en replik. Status lämnar gärna plats för flera inlägg.

I vilken utsträckning härleder sig de handikappades problem på arbetsmarknaden ur det rådande ekonomiska systemet? Skiljer sig det kapitalistiska och det socialistiska systemet från varandra då man skärskådar frågan uttryckligen från denna speciella synvinkel? Min personliga uppfattning är, att de ekonomiska systemens andel vid problemens uppkomst aningen överdrives. Däremot anser jag att lösningen av problemen kan vara mer eller mindre kapitalistiska eller socialistiska.

Synnerligen stor vikt måste emellertid fästas vid den produktionstekniska nivå respektive land har uppnått. De Väst-Europeiska kapitalistiska ekonomierna har uppnått det som de Öst-Europeiska socialistiska ekonomierna eftersträvar, varför den Öst-Europeiska socialismen knappast är ett svar på den Väst-Europeiska kapitalismen, då frågan granskas utgående från de förväntningar som uppställts från arbetskraftens sida. Med detta deklarerar jag mig ingalunda som en okritisk beundrare av den rådande produktionstekniken eftersom denna lätt leder till att människor spjälkas upp i olika grupper, en uppspjälkning tillkommen enbart på grundval av effektivitet.

Enligt min högst personliga uppfattning har vi nått den punkt då värderingen av arbetsinsatsen måste omprövas. Arbetet värdesättes nu allt för högt. Problemet kan vara kapitalistiskt, men stachanovismen är ett synnerligen känt begrepp till exempel i

Sovjetunionen, där titeln arbetets hjälte förlänas duktiga arbetare.

Ett kapitel för sig är det sedan om man vill konstruera en socialistisk ekonomisk modell som skiljer sig från den i Öst-Europa nu praktiserade. Produktionsmängdens avhängighet av arbetskraftens storlek minskar ständigt. Ökad produktion är möjlig inom många branscher samtidigt med en kraftig minskning av antalet arbetare. Av detta faktum torde det finnas möjligheter att draga den slutsatsen, att vissa arbetsgrupper helt försvinner från arbetsmarknaden. Utvecklingen borde emellertid inte få ses som enbart tekniskt-ekonomisk, utan fastmer som en humanistisk utvecklingsprocess. Som humanistisk skall denna utveckling ses när man uppfattar deltagandet i produktionsprocessen enbart som ett sätt att leva vid sidan om många andra alternativ. I våra dagar betraktas alljämt — i Nord-Europa kanske på grund av den kapitalistiska och Lutherska traditionen — arbetsinsatsen som en speciell dygd. Naturligtvis får man inte heller betrakta deltagandet i produktionen som en olät även om inställningen till arbetsinsatsen korrigeras i sådan riktning, att en handikappad mycket väl kan deltaga i samhällets samtliga funktioner på jämställd fot utan att vara i arbete. Saken vore relativt enkel om den enbart kunde ordnas som en inkomstöverföring. I det socialdemokratiska Norden — i Sverige framförallt — har man redan nu förmått skapa ett någorlunda bra system för inkomstöverföring. Men jag

vill ytterligare betona, att så länge arbetet upphöjes till en dygd över allt annat och människans värde mätes på basen av hennes arbetsinsats, kan inte ens en verkligt rundlig pension ge den person som friställts från arbetslivet den riktiga känslan av jämställdhet och en känsla av att vara nyttig. Den som friställts från arbetslivet känner sig samtidigt utsött från hela samhällsgemenskapen och härav följer sociala, social-psykologiska och personpsykologiska problem.

Jag har ingenting att invända emot att de av mig föreslagna värderingarna uppfattas som socialistiska. Kapitalistiska är de i vart fall inte, men de är inte heller överensstämmande med den socialism som är under utveckling i Öst-Europa. Kanske de närmast är en form av konstruerad socialistisk idealism.

H-Pantotén-tabletter

för intagning!

— allt mer berömda — finns i moderna HERR- och DAM-FRISORSALÖNGER, apotek och hälsokostaffärer.

Obs. Varning för efterapningar! De äkta H-Pantotén-tabletterna finns endast i originalförpackningar med ovan avbildade damhuvud. (Patentskyddat.)

AD CARLS-BERGH DIKEM. S. FARMACEUT. FABRIK

BRUNO UTBULT

Inte en pilsner

Under rubriken Dokumentnovellen publicerar Status prosabidrag som kan räknas in under litteratur som ger oss kunskaper om miljöer. Kunskaper om sociala handikapp ger oss BRUNO UTBULT i dessa två prosabidrag i monologens form, där ensamhet och kontaktbehov framträder mot en bakgrund av ångest och försök till inträde i den sociala gemenskapen.

— Du förstår, sa Jonne där han satt i strumplästen med luffarkängerna ordentligt bredvid korgstolen i hörnet, du förstår, vi ska isolera oss, vi behöver inte gå ut ens, beställer upp maten från krogen. Kommer man ut så är de färdigt, ser du, då stöter man alltid på någon resande, sen är man inne i snacket och så ska man sitta nån stans när man klykar och så blir man torr i kanalen och så måste man fylla på och snart är hela bevattningssystemet i gång. Nej, vi måste isolera oss, en syster får bära upp käket åt oss, vi dricker mjölk till, hör du de, mjölk eller Ramlösa, inte en pilsner. På morron kan vi blanda lite fruktsalt i vanligt vatten, de får gå, de är inte nödvändigt att de ska vara bärsa, de går lika bra me fruktsalt. Vi måste jobba hårt, förstår du.

Det var inget fel på formen fast mucarsviden var uppdrucken och han varit ute fjorton dar redan, än var han inte alldeles ren, för han hade ett par nya skor som reservkapital i trunken där nere i Stockholm, han kände sig riktigt välbärgad och hela världen var hans.

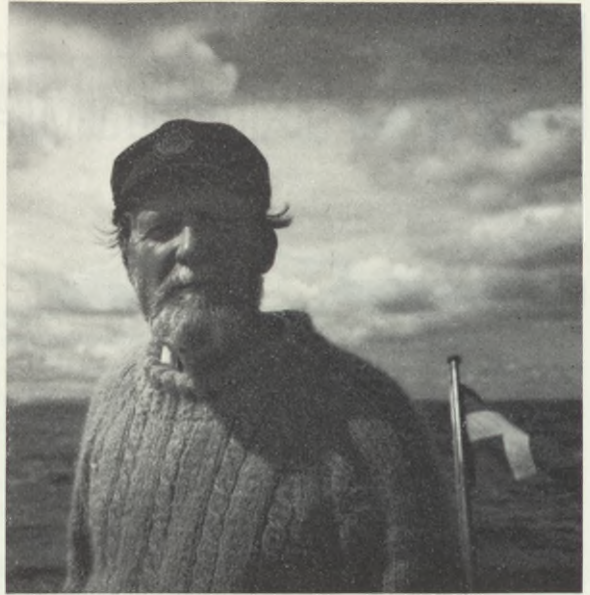
— Gosse va vi ska skriva. Du har skolningen, kan rätta till här och var,

komma och sånt, och kosingen har du också. Mitt kapital, de finns här inne — han knackade med knogarna på sin höga panna och viftade med ett ark egna dikter som han nyss deklamerat —, där har jag mina rikedomar, ge dej fan på de, gosse, jag har erfarenheterna, de finns ingen väg i de här landet som jag inte nött, de bara kryller i hela mej, allt vad jag har som vi kan skriva om. Och vad jag skrivit redan, bara att redigera ut, en hel trunk full. Och se här... Du har bildningen och kosingen. Men vi måste ha två rum, de här lilla kyffet kan vi inte trängs i. Å så sitter jag i de ena och du i de andra, herregud, du måste ju plugga också, tänka på dina studier. Men vi ska skriva först och främst. Å, gosse! Mat, de är en bisak. Men vi ska äta ordentligt och regelbundet, de är viktigt. På morron kan vi klara oss själva, de behövs bara en nä, inte öl, de ska de inte vara, en kopp kaffe bara, och en bulle, de klarar vi oss på tills lunchen. Få se — vi går upp sju, eller åtta, de är bra, regelbundna vanor ser du, annars blir de inget gjort. De är klart, har vi jobbat på natten nån gång kan vi sova lite längre. Men inte mer än till nio, de kan aldrig behövas. Och lunch klockan tolv, då har vi minst tre timmar på oss dit. Och då, gosse, ska de smaka me en bit; tänk dej, en liten syster kommer upp från

krogen, i svart klänning och ett litet vitt förklä på magen, snyggt och prydligt, och så en bricka me krubbet. Men inte en droppe, inte ens pilsner då heller, vi ska jobba. De är klart... till maten, om vi vill. Men vi kan dricka vatten, de går också, mjölk är nog inte så bra, så långt ska vi inte behöva gå, då är nog vatten ofarligare. Och billigare. Sen så jobbar vi till fem igen, eller sex. De blir fyra-fem timmar till. Bara jobbar, kaffepaus behövs inte, blir vi törstiga kan vi ta oss... nä... ett glas vatten. Med fruktsalt i, de är inte dumt de heller, fruktsalt på en baksmälla, eller alkaliser, de är de bästa man kan ta, de vet du, av öl blir man bara törstigare, och så är snart rullan i gång igen. Sånt känner man till.

Middan blir de likadant, ingen snaps, de hjälps inte... Möjligtvis kan vi ta en bira till maten då. Men bara en, varsin vill säja, de räcker, mer behöver de inte vara. För sen ska vi jobba igen, så länge vi orkar. Ja, de är klart att vi kan behöva ta igen oss lite, på kvällen, koppla av. Om vi känner de så.

Och då kan de förstås smaka me en bira, ja nån gång kan vi väl ta en sup också, till kvällsmörgåsen. Men vi går inte ut på stan, de håller inte, då

är grabbarna på en mesamma, dom sniffar sej till på mils avstånd att nu är Jonne i Uppsala och har kosing. De behövs inte mer. Jag vet hur de går till, så är de full fart igen innan man vet ordet av, man blir sittande kvar och alltid spills de några droppar i strupen, de bara blir så, man pratar och skrävlar och går på. Då är de bättre att ta hem lite. Beställa från krogen eller ha hemma. Och de är klart att man kan behöva en knäppare till maten nån gång. Men inte varje dag.

Ibland när de smakar. Till middan förstås, då kan man egentligen strängt taget ta ett par järn om man jobbat bra, de skadar nog inte, när man inte går ut bara så de blir fortsättning, så... Men till lunchen är de onödigt, de behövs inte... de skulle vara möjligtvis om man måste för att komma i gång, bli i form för att skriva. Men bara en då, kom ihåg de, gosse, bara en liten pärla till lunchen i så fall, om de nu ska vara nödvändigt, de glimmar ju till i alla fall me en liten en, livar upp livsandarna. En liten jäkel till lunch och ett par bollar till middan, de kan inte skada. Men aldrig på morron, inte en pilsner, man kan släcka törsten ändå. — Ja... de skulle vara en och annan söndagmorron i så fall, om vi har baksmälla nån gång...

Men hur skall det gå för oss, vi som inte har kraft i arm och mod i barm, som så lätt blir stående med slappa armar och ser på. Rycka upp oss, ja. Men hur skall det gå till. När vi inte ens orkar vilja, när viljan själv drar neråt. Drivs av ett slags bakvänd njutning, att göra kål på sej själv, på något ömtåligt inom sej, som man ej märkar skydda. Så slå det då för fasingen i våld sönder och samman, slå, slå, slå...

Vi som inte finner någon väg ut ur ensamheten, hur skall vi bete oss i världen. Vi som males och males av oförmåga att känna utåt, se utåt, tänka utåt, vad skall vi ta oss till, vem skall räcka oss en hand eller ägna oss en tanke. Vi som är ljumma, som är varken fågel eller fisk, varken proletärer eller intellektuella, varken bohemer eller borgare. Ingenstans passar vi in, ingenstans har vi vårt inomhus, ingenstans möter oss kända ögon och varma handslag. Gråkall luft omsveper oss och inga lyktor finns i natten. Det vi älskar bespottar vi, det vi längtar till vänder vi ryggen åt. Våra visor blir aldrig sjungna, våra dikter aldrig skrivna. Våra blickar stannar trötta vid dryckens skum och livet lägger tunga händer på våra axlar. Våra blommor vissnar under dammet i våra otvättade fönster med smutsiga, trasi-

ga gardiner. Trappan till vår bostad är murken och farlig att beträda, dörren hänger snett, och där inne luktar det unket och instängt av gamla trasor och ruttnande avfall. Vem törs väl stiga in i våra boningar, vem vill dela vår ankomna kost. Vi sitter på huk med de trötta armarna slappt hängande, med slöa blickar stirrar vi in i våra pyrande, osande eldar och våra ögon slutar aldrig att rinna.

Ta hand om oss — ja gör det. I själva verket vållar detta omhändertagande oss ingen smärta, snarare tvärt om. Vad betyder det att vara berövad sin frihet. Man kan ju ändå inte njuta av den. Alltid bär vi med oss denna molande ångest och olust som bara korta ögonblick kan dämpas med sprit och förbjudna droger. Aldrig vet man var man skall eller vågar sätta ner foten härnäst. På en anstalt, i ett fängelse — där vilar man, sjunker till ro. Blir noga visad var man skall trampa, behöver inte fundera över hur det skall bli i morgon eller övermorgon. Och så är man föremål för andras handlingar, det är liksom att någon bryr sej om att man existerar. Där utanför — ingen rot har man där, driver fram i en tjock ström där inget händer, där ingen ser en eller ens har en aning om att man finns till. ■

RHL INFORMATION

Gratis sommarvistelse i Danmark och Norge

Bokskogen invid BM:s rekreationshem inbjuder till härliga promenader. Massor av utflyktsmål finns i omgivningarna med bl a gamla intressanta bondgårdar, slott och herresäten.

Våra broderförbund i Danmark och Norge inbjuder även i år till gratis sommarvistelser enligt följande:

26 juni—10 juli för två förbundsmedlemmar vid Boserup Mindes rekreationshem i Glamsbjerg på Fyn i Danmark.

12 juli—26 juli för två personer å samma ställe.

28 juni—9 juli för två förbundsmedlemmar på Krokeide invid Bergen, Norge.

Vistelsen för varje period innefattar gratis kost och logi. Enda kostnaden för ett par veckors härlig sommarvistelse blir resekostnaderna tur och retur hemorten — Glamsbjerg alternativt Krokeide.

En bättre sommarvistelse är svårt att tänka sig. Passa därför på den chans som nu yppar sig.

Anmälningar bör vara RHL tillhanda snarast.

10 svenska barn i åldern 13-16 år är välkomna till koloni i Finland

Under tiden 24 juli—5 augusti inbjuder vårt finska broderförbund 10 svenska barn i åldern 13—16 år — både pojkar och flickor — till sin sommarkoloni i Anttola. De skall vara barn till medlemmar i Riksförbundet och vistelsen blir helt avgiftsfri. Resekostnaderna får dock var och en svara för själv. Avsikten är att 15 finska barn i samma åldrar skall få komma tillsammans med svenska barn och därmed få tillfälle att tala och träna sig i svenska språket. Den ordinarie personalen på sommarhemmet kommer att utökas med två ledare — en kvinnlig och en manlig — vilka bägge kommer att behärska svenska språket.

Sommarkolonin Anttola är belägen ca 30 km från staden St. Michel (på finska Mikkelä) och omkring 250 km från Helsingfors i nordostligt riktning. Sommarhemmet är vackert beläget vid en liten insjö. Barnen kommer att få se sig omkring i omgivningarna, bl a kommer staden St. Michel att besökas.

Förbundsmedlemmar som har barn i nämnda åldrar och som är intresserade av erbjudandet, torde snarast anmäla detta till riksförbundet.

Inför rökfria RHL-möten under 1971

Eftersom det vid denna tid, på många ställen i vårt land, stundar till årsmöten, fick jag en idé, som jag vore mycket tacksam om Ni kunde propagera för, nämligen uppmana alla föreningar att inför 1971 införa rökfria möten. Såväl styrelse- som allmänna möten. 5 minuters rökpaus i annan lokal kan tillämpas varje timme.

Vi är ju en grupp med mer eller mindre andningssvårigheter på grund av lung- eller hjärtbesvär. Då vore det ju föredömligt av oss att föregå med gott exempel. Utåt skulle nog detta ses som en fortsatt strävan för folkhälsan. Varför kan inte vi passa på att vara bland de första, just vi som har största nyttan av det.

Efter våra möten har många av oss svåra retningar i andningsorganen som sitter i flera dagar. Ibland våra medlemmar har vi dem som äro riktiga kedjerökare och då lokalerna ute bland de små lokalföreningarna oftast är små rum, kan man förstå resultatet. Det är dock en känslig sakt att be dem hålla igen lite. Därför vore ett stöd från RHL mycket att stödja sig på vid sådana tillfällen. Frågan är ju aktuell i riksdagen, så det är väl lämpligt att haka på. Kanske kan RHL komma i blickpunkten lite grand genom detta.

Hoppas att Ni har samma uppfattning som jag. Det är ju inte fråga om allmänt rökförbud.

(Brev till RHL)

Vinterträff i Jönköping

Riksförbundets relativt nyanställda ombudsman och konsulent Bruno Landstedt besökte den 18 och 19 februari Jönköping. Programmet upptog bl a besök på Smålands-landstingens arbetsträningsinstitut och Jönköpings stads nyuppförda skyddade verkstad "Rocksjöverken".

Vi tror att vår ombudsman fick goda intryck från dessa industribesök. Det var många frågor som Bruno hade, men som han också fick svar på av arbetsvårdschefen Stig Orsborn och föreståndare Rune Mattsson.

På kvällen den 18 februari medverkade Bruno Landstedt vid lokalföreningens möte. Det var ett välbesökt möte med ett femtiotal medlemmar. Tre nya medlemmar beviljades inträde i föreningen.

I ett första anförande informerade Bruno om riksförbundets närmaste uppgifter.

Under fyra månader 1970 vistades Bruno som stipendiat i USA och i ett andra anförande berättade han minnen och upplevelser från denna tid. Mesta tiden och verksamheten var förlagd till staden Minneapolis i svenskbyggnads Minnesota.

Det var beklämmande scener som rullades upp, av fattigdom, arbetslöshet och elände. Den varma sommaren med en luftfuktighet på 90 % och mer, gjorde det särskilt svårt för dem i de fattiga stadsdelarna. Indianer och negrer dominerade i dessa områden. Arbetslösheten var särskilt stor bland de färgade, äldre och handikappade. Många arbetslösa reste från stat till stat och sökte arbete och hade familjerna med sig. Det påminde mycket om berättelsen i "Vredens druvor".

Var fattigdomen och eländet stort på ena sidan av gatan, var lyxen och överflödet så mycket mer markant på den andra sidan. Samtidigt som Bruno arbetade i slummen och fattigdomen bodde han privat hos en familj med alla tänkbara bekvämligheter. Det var som en berättelse om två skilda världar.

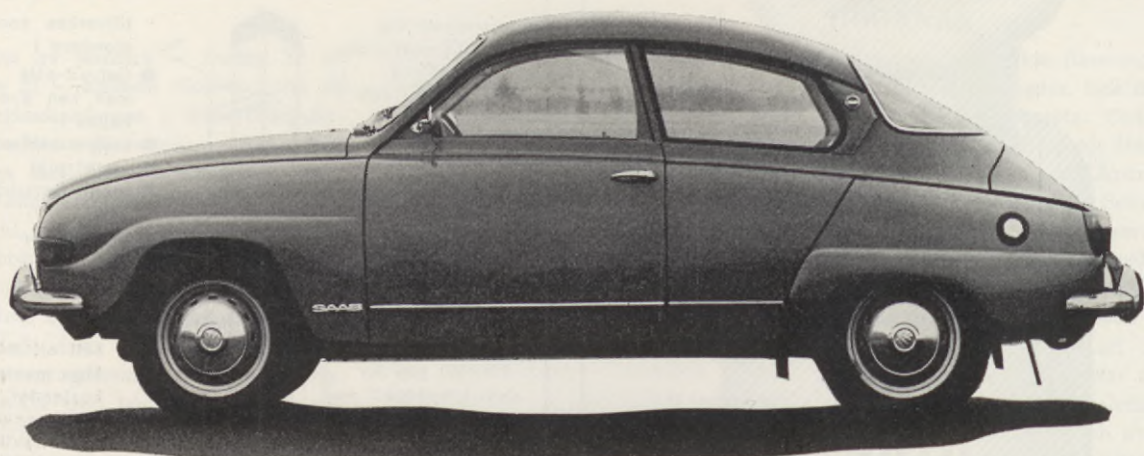
Efter anförandet ställdes flera intressanta frågor om presidentens popularitet, amerikanarnas inställning till kriget i Indokina och studentoroligheterna.

ENLIGT SMITTSKYDDSLAGEN ANMÄLNINGSPLIKTIGA FALL AV TUBERKULOS 1970

	1970	1969
Stockholms stad	435	387
Stockholms län	205	104
Uppsala län	49	35
Södermanlands län	53	59
Östergötlands län	72	56
Jönköpings län	52	46
Kronobergs län	38	30
Kalmar län	34	47
Gotlands län	32	11
Blekinge län	50	34
Kristianstads län	36	17
Malmö stad	76	69
Malmöhus län	86	64
Hallands län	46	64
Göteborgs stad	161	138
Göteborgs och Bohus län	75	73
Älvsborgs län	90	99
Skaraborgs län	67	66
Värmlands län	76	62
Örebro län	77	91
Västmanlands län	86	96
Kopparbergs län	51	57
Gävleborgs län	75	83
Västernorrlands län	76	81
Jämtlands län	41	43
Västerbottens län	94	114
Norrbottnens län	114	62
	2.347	2.088

Rapporterna från epidemiologiska avdelningen vid Statens bakteriologiska laboratorium under år 1970 visar alltså en ökning i insjuknandefrekvensen med 259 fall jämfört med år 1969.

Toppvinst i RHL-lotteriet 1971

SAAB V 4 Sedan

Dessutom

FÄRG-TV Luxor Kavalkad

TV svartvit, Kurir med TV 2-programmet

Monark låghjulingar

Kasettbandspelare

**Polaris köksutrustning, stor
presentkartong**

Linnevaror, hushållsartiklar m.m. m.m.

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

4.625 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1971

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad
fr o m maj t o m sept. 1971 mot postförskott +
porto.

Dragningslista medföljer gratis.

Namn: .....

Adress: .....

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. Status 4/71

Frankeras
med
55-öres
frimärke

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

◀ **LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU**

**Sammanlagd vinstsumma
över 200.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!